

Onderzoek Voorbij Vakmanschap: Saxion Honours Approach in het reguliere hbo

Samenvatting interviews docenten, vragenlijst studenten

Onderzoeker

Elise Eshuis

Lectoraat Innovatief en Effectief Onderwijs

Team Comenius Leadership Fellow

Marika Lammers

Nitie Mardjan

Aldo van Duivenboden

Kris Holkenborg

Saxion OSS | OnderwijsInnovatie Hub

E-mail: onderwijsinnovatiehub.oss@saxion.nl

Februari 2022

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Samenvatting docenten	4
Rol van de docent	4
Wat vraagt het van studenten	5
Aanbeveling en/of vereiste voor implementatie in het reguliere onderwijs	5
Samenvatting studenten	6
Einde Voorbij Vakmanschap	6
Motivatie voor studie en vertrouwen in afronden studiejaar	6
Leermomenten	7
Ervaren sterke en minder sterke punten	7
Jaar na dato	8
Ervaren veranderingen door Voorbij Vakmanschap	8
Verschil met andere studenten	9
Verschil na afloop vs. jaar na dato	9
Referenties	10

Inleiding

Met een breed aanbod aan verbredende en verdiepende Top Talent Programma's, biedt Saxion al ruim tien jaar honoursonderwijs aan bovengemiddeld gemotiveerde studenten die worden uitgedaagd om zich naast hun reguliere bacheloropleiding optimaal te ontwikkelen. Het Top Talent honoursonderwijs wordt vormgegeven aan de hand van de *Saxion Honours Approach*, die op basis van vier belangrijke pijlers is ingericht: *learning community*, *authenticiteit (authentieke context en authentiek leerproces)*, *(kritische) reflectie* en *persoonlijke & professionele ontwikkeling*. Voor meer informatie over de inhoud en studentwaardering ten aanzien van deze pijlers, zie Holterman-Nijenhuis et al. (2021).

Figuur 1. Pijlers *Saxion Honours Approach*

Deze vier pijlers komen tot uiting in verschillende Top Talent programma's, waarin studenten in een interdisciplinaire onderwijssetting samen leren en zich ontwikkelen. Positieve ervaringen met de *Saxion Honours Approach* (Holterman-Nijenhuis et al., 2021) en de veronderstelling dat ook reguliere studenten zouden kunnen profiteren van deze aanpak zijn aanleiding geweest voor een spin-off 'Voorbij Vakmanschap' waarin de pijlers zijn toegepast binnen het reguliere hbo-onderwijs.

Aan Voorbij Vakmanschap hebben 111 eerstejaarsstudenten van vier verschillende opleidingen (Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek, HBO Rechten, Social Work en Finance & Control) één studiejaar lang deelgenomen aan wekelijkse studieloopbaanbijeenkomsten van vier uur. Studenten hebben tijdens de bijeenkomsten in interdisciplinaire groepen samengewerkt aan verschillende praktijk-/maatschappelijk relevante opdrachten. Tijdens de bijeenkomsten was er

veel aandacht voor kennismaking en binding, zelfinzicht, (gezamenlijke) reflectie en persoonlijke en professionele ontwikkeling. Studenten werden daarbij begeleid door een vijftal docentcoaches, die ofwel ervaring hadden met de *Saxion Honours Approach*, ofwel daartoe getraind werden. Voor meer informatie omtrent opzet, aanpak en invulling van Voorbij Vakmanschap zie “Comenius Honours Approach Voorbij Vakmanschap” via de [website van de OnderwijsInnovatie Hub](#).

Dit document biedt beknopt inzicht in zowel ervaringen van betrokken docenten als studenten. Bij docenten zijn tegen het einde van Voorbij Vakmanschap (2020) interviews afgenomen en studenten hebben direct na afloop en een jaar na dato een vragenlijst ingevuld. Uitgebreidere uitwerkingen van de uitkomsten van de interviews en vragenlijsten zijn te vinden via de [website van de OnderwijsInnovatie Hub](#) of op te vragen via onderwijsinnovatiehub.oss@saxion.nl.

Samenvatting docenten

Om inzicht te krijgen in hoe de pijlers binnen Voorbij Vakmanschap hebben vorm gekregen zijn individuele interviews afgenomen met de vijf docenten die betrokken zijn geweest bij Voorbij Vakmanschap. Het doel van de interviews was om, op basis van de ervaringen en percepties van de betreffende docenten, inzicht te verkrijgen in aan de ene kant de rol van de docent in het faciliteren van de vier pijlers en aan de andere kant in wat het van studenten vraagt om in een dergelijke context te werken. Daarnaast had het als doel om te achterhalen wat er volgens deze docenten nodig zou zijn om de betreffende pijler te implementeren in het reguliere onderwijs.

Rol van de docent

In het kader van de rol van de docent wordt het belang van de *docent als begeleider van het proces* benoemd, waarbij een aantal zaken naar voren komen die in dat kader essentieel zijn:

- Inzet van *werkvormen* en *stellen van vragen* die aansturen op *binding*, *zelfinzicht* en die studenten een *spiegel* voorhouden. Zie [Handreiking werkvormen voor begeleiders van communities](#) voor voorbeelden en uitwerkingen van werkvormen.
- Momenten voor *reflectie én feedback* faciliteren.
- Zijn van *gelijkwaardige, oordeelloze gesprekspartner*.
- Zijn van een *rolmodel* voor gewenst (open) gedrag.
- Bieden van *veilige omgeving*.

- *Tijd nemen*: stil durven zijn, ruimte creëren.
- Bieden van *kaders* en structuur en die *geleidelijk verruimen*.
- *Belang schetsen* van ontwikkeling van persoonlijke en professionele kwaliteiten en talenten naast het ontwikkelen van vakinhoudelijke kennis.
- *Kansen creëren om toekomstige professie te verkennen* aan de hand van maatschappelijke/authentieke vraagstukken.

Wat vraagt het van studenten

Docenten merken op dat de relevantie voor (eerstejaars) studenten veelal gekoppeld is aan vakinhoud en benoemen daarbij dat die koppeling en daarmee de waargenomen relevantie voor studenten van Social Work duidelijker is in vergelijking met studenten van de andere (niet sociale) opleidingen. Verder noemen de docenten een aantal aspecten die volgens hen bij studenten van belang zijn:

- *Houding*: open staan voor nieuwe ervaringen; oordeelvrij zijn; actieve participatie; professioneel opstellen.
- *Durf en bereidheid*: naar zichzelf durven kijken; bereidheid openheid te tonen.
- *Bewustwording*: bewustwording van de rol die ze innemen in groep; door middel van reflectie inzicht in zichzelf en persoonlijke competenties verkrijgen.
- *Verantwoordelijkheid nemen*: willen nadenken over wat bij hen past.

Aanbeveling en/of vereiste voor implementatie in het reguliere onderwijs

Het voornaamste aandachtspunt dat genoemd wordt voor implementatie van elementen uit de Honours Approach in het reguliere onderwijs is het *belang van de rol van de docent*. Zie daarvoor eerder genoemde punten onder 'rol van de docent'. Gekoppeld aan die docentrol wordt genoemd dat de *overtuiging van de docent* zelf daarbij van belang is; inzien dat zij niet enkel zenden, maar dat de student (ook) zelf aan zet is en mede de inhoud bepaalt.

Andere aspecten die worden genoemd in het kader van implementatie in het reguliere onderwijs zijn:

- *Tijd nemen*.
- Meer *focus op proces*, minder op het eindproduct. Meer specifiek focus op een *continue (reflectie) proces*, waarbij er aandacht is voor *opbouw*.

- Zorgen voor *relevantie*, zowel voor de student als maatschappelijke relevantie. Meer concreet:
 - Samenwerken aan de hand van de inhoud.
 - Ruimte creëren voor persoonlijke kwaliteiten van studenten.
 - In meerdere mate *ervaringsleren faciliteren* en studenten in aanraking laten komen met *vraagstukken uit beroepspraktijk*.

Een aandachtspunt dat in het kader van relevantie voor de student genoemd wordt is de waargenomen behoefte van studenten om een expliciete link met hun opleiding te maken.

Samenvatting studenten

De vragenlijst die na afloop onder studenten is afgenomen is deels gebaseerd op een (beperkte) selectie items uit de evaluatieve vragenlijst die jaarlijks onder Top Talent studenten wordt uitgezet (zie, 't Mannetje, Truijen, & Gellevij, 2016) en is aangevuld met onder andere items en vragen die de motivatie, vertrouwen in studievoortgang en (minder) sterke punten van Voorbij Vakmanschap in kaart brengen. Een jaar na afloop zijn studenten nogmaals bevestigd om inzicht te krijgen in hoe ze een jaar na dato terugkijken op het traject en wat ze al dan niet hebben kunnen toepassen in hun opleiding.

Einde Voorbij Vakmanschap

Motivatie voor studie en vertrouwen in afronden studiejaar

Bij het grootste deel van de studenten is hun motivatie voor de studie en vertrouwen in het goed afronden van het studiejaar onveranderd gebleven of verhoogd gedurende het jaar. De redenen die hiervoor werden gegeven hadden in beide gevallen met name betrekking op het behalen van *toetsen/studiepunten*. Ten aanzien van zowel de motivatie als het vertrouwen noemt de minderheid van de studenten daarbij een rol voor Voorbij Vakmanschap, maar de bijdrages die genoemd worden zijn met name positief. Voor wat betreft de motivatie voor hun studie geven ze aan dat Voorbij Vakmanschap heeft bijgedragen aan het *inzicht in wat bij hen past* qua studie of daarin een bevestiging gaf. Als het gaat om vertrouwen in het afronden van het studiejaar benoemen studenten dat Voorbij Vakmanschap heeft bijgedragen aan hun *zelfvertrouwen en zelfinzicht*.

Leermomenten

Om inzicht te krijgen in wat studenten volgens henzelf hebben geleerd van Voorbij Vakmanschap, is ze gevraagd naar hun belangrijkste leermoment en welke activiteiten daaraan hebben bijgedragen. Wat hier met name naar voren komt is dat studenten het als leerzaam hebben ervaren om *samen te werken met studenten van andere disciplines* of met andere persoonlijkheden. Ook het *inzicht in hun eigen rol* (binnen de groep) en in *zichzelf* (als persoon) of de *ontwikkeling die ze hebben doorgemaakt* werden relatief vaak aangegeven als leermoment.

Ervaren sterke en minder sterke punten

Om inzicht te krijgen in hoe studenten Voorbij Vakmanschap overall hebben ervaren, is hen gevraagd naar sterke en minder sterke aspecten.

Als het gaat om sterke punten valt op dat *interdisciplinaire samenwerking* veruit het meest genoemd wordt. Dit heeft niet alleen betrekking op het leren van studenten van andere disciplines, maar ook het inzicht in dat bepaalde taken samenwerking van verschillende disciplines vereist. Dit wordt gevolgd door *groepsgevoel en binding* die studenten hebben ervaren, maar ook de mogelijkheid voor - met name - *persoonlijke ontwikkeling* en de *behulpzaamheid en betrokkenheid* die *docenten* hebben getoond.

Voor wat betreft minder sterke aspecten worden vooral zaken genoemd die betrekking hebben op *onduidelijkheid*, soms ten aanzien van specifieke opdrachten en het doel daarvan, soms ten aanzien van Voorbij Vakmanschap als geheel (met name in relatie tot de eigen opleiding). Gekoppeld aan dat laatste wordt veelal genoemd dat studenten de koppeling met de eigen discipline missen en dat er een ongelijke focus is ervaren, waarbij het programma als meer waardevol werd ervaren voor studenten van Social Work (in vergelijking met studenten van niet sociale opleidingen).

Als het aan de ene kant gaat om de ervaren meerwaarde van de interdisciplinaire setting en aan de andere kant het gemis van een link met de eigen discipline, lijkt daar een zekere tegenstrijdigheid zichtbaar. Dit valt ook op als overkoepelend naar de resultaten wordt gekeken; veelal is er een relatief hoge spreiding in de antwoorden zichtbaar, wat duidt op relatief grote onderlinge verschillen.

Jaar na dato

Ervaren veranderingen door Voorbij Vakmanschap

Voortgebouwd op opgedane ervaringen

Ongeveer de helft van de studenten geeft aan voortgebouwd te hebben op de ervaringen die ze bij Voorbij Vakmanschap hebben opgedaan. Daarvan had het grootste deel betrekking op *samenwerking*, zowel het samenwerken als vaardigheid, maar ook specifiek het aannemen van een bepaalde rollen, sneller het woord nemen of een mening durven geven, beter leren luisteren, maar ook het samenwerken met andere disciplines. Daarnaast benoemden deze studenten zaken als het nu vaker *uit de comfortzone durven stappen* en een groeiende *zelfbewustwording*.

Veranderde aanpak

Ongeveer eenzelfde hoeveelheid studenten geeft aan dingen anders te zijn gaan doen of aanpakken. Deze zaken hebben met name betrekking op *communicatie en omgang met anderen*; studenten geven onder andere aan dat ze sneller hun mening geven, meer open staan voor hulp, lossen te zijn geworden in hun communicatie, meer rekening houden met gevoelens van anderen en eerder signalen afgeven, beter feedback kunnen geven en ontvangen en meer aan durven geven wat ze nodig hebben. Ook wordt een aantal zaken genoemd specifiek gericht op *samenwerking*, met name gericht op het bewust aannemen van bepaalde rollen.

Redenen waardoor het volgens studenten komt dat ze dingen (niet) anders zijn gaan doen, hebben in positieve zin veelal betrekking op het *inzicht* dat ze hebben verkregen in wat nodig is om samen te *werken met andere disciplines*. In minder positieve zin noemen studenten vooral dat ze voor wat betreft toepassing *geen raakvlakken* hebben gezien met hun *eigen discipline*.

Inzichten

Het merendeel van de studenten geeft aan tot nieuwe inzichten te zijn gekomen door Voorbij Vakmanschap. Het grootste deel van de studenten benoemt inzichten die betrekking op *welk gedrag ze tonen of welke rol ze aannemen in een groep*. Daarnaast wordt veelal *inzicht in kwaliteiten en minder sterke kanten* benoemd.

Redenen waardoor het volgens studenten komt dat ze dingen (niet) tot andere inzichten zijn gekomen hebben in positieve zin wederom veelal betrekking *samenwerking*, voornamelijk met

andere disciplines. Minder positieve redenen hebben ook hier betrekking op het *niet aansluiten bij de opleiding*.

Verskil met andere studenten

Studenten is gevraagd om het verschil te duiden met medestudenten die niet hebben deelgenomen aan Voorbij Vakmanschap. De meeste studenten geven aan geen verschillen te ervaren, al heeft dat in sommige gevallen ook te maken met dat er na afloop van Voorbij Vakmanschap niet veel contact is geweest met andere klassen die niet hebben deelgenomen.

Verskil na afloop vs. jaar na dato

Op de vraag wat het belangrijkste is wat ze geleerd hebben, antwoorden studenten verschillend. Meerdere malen wordt *samenwerken en rol in de groep* benoemd. Verder wordt aangegeven: *inzicht dat studenten van verschillende opleidingen anders naar dingen kijken, kritisch naar jezelf kijken, jezelf ruimte geven, je mening durven geven, je openstellen, positief staan tegenover nieuwe dingen, inzicht in kwaliteiten, inzicht in belang van interdisciplinaire samenwerking*. De meeste studenten geven aan dat het idee van wat ze geleerd hebben een jaar na dato niet anders te ervaren dan vlak na afloop van Voorbij Vakmanschap. Desondanks geeft een van de studenten aan nu *anders naar de dingen te kijken in de context van een groepsopdracht*, terwijl deze student eerder dacht niet veel geleerd te hebben. Een andere student geeft aan nu *positiever naar dingen te kijken*, terwijl dat eerder vooral negatief was.

In lijn met het beeld dat ontstond direct na afloop van Voorbij Vakmanschap, is ook een jaar na dato veelal een relatief hoge spreiding in de antwoorden zichtbaar. Waar sommige studenten de meerwaarde hebben ervaren - direct na afloop of groeiend in het jaar dat volgde - bleek dat voor andere studenten niet het geval. De mate waarin studenten het idee hebben dat de dingen die ze doen relevant zijn (voor hun discipline of opleiding), lijkt een grote rol te spelen in de meerwaarde die ze al dan niet ervaren.

Referenties

- Holterman-Nijenhuis, S. S. M., Scheper-Pullen, A. G., Eshuis, E. H., Visscher-Voerman, I., & Lammers, M. T. (2021). Studentwaardering honoursonderwijs over vijf jaren: Een inspiratie voor het reguliere onderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 39(3/4), 45-59.
- 't Mannetje, J., Truijen, K., & Gellevij, M. (2016). Honoursonderwijs: Een zoektocht naar kenmerken van honoursonderwijs die reflectief leren in en de waardering van honoursonderwijs beïnvloeden. *Tijdschrift Voor Hoger Onderwijs*, 34(3), 58-77.